

Şükreden Bir Kul Olmak

Şükür terim olarak “Allah’tan veya insanlardan gelen nimet ve iyilikten dolayı minnettarlığını ifade etme, nimete söz ve fiille mukabelede bulunma, Allah’a itaat edip günah işlemekten uzak durmak suretiyle nimetin gereğini yapma” şeklinde tanımlanmıştır.

وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعْدُوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا

“O size istediğiniz her şeyi verdi. Allah’ın nimetlerini saymaya kalksanız başa çıkamazsınız.” (İbrahim, 14/34.) buyurduğu üzere bizlere bu dünyada maddi ve manevi nimetler bahşetmiştir. Maddi nimetlere güneş, ay, yağmur, su, nefes, mal, mülk, araba, ev, bedenimiz ve organları vs. örnek verebildiğimiz gibi manevi nimetlere de din, iman, kitap, peygamber, vatan, sağlık, zaman, hayat vs. örnek verebiliriz. Rabbimiz bu sayısız nimetleri herhangi bir maddi karşılık beklemeden biz kullarına ihsan etmiştir. Ancak bu nimetlerin manevi olarak karşılığı vardır. O (s.a.v) da Rabbimize kulluk, itaat, şükür ve bizlere vermiş olduğu tüm nimetleri kendisinden olduğunu bilmek ve O’nun yolunda razı olduğu şekilde değerlendirmektir.

Konuyla ilgili diğer ayeti kerimelere baktığımızda şükretmenin kulluğun güzel bir göstergesi olduğunu görüyoruz;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

“Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin, eğer siz yalnız Allah’a kulluk ediyorsanız O’na şükredin.” (Bakara 2/ 172)

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ

“Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!” (Bakara 2/152)

Şükür, Yüce Allah’ın sayısız nimetlerine karşı kalp, dil ve amel ile övgü ve teşekkürde bulunma, nimetleri saygı ile itiraf etmedir. Kalbin şükürü, nimetleri verenin Allah olduğuna inanmak; dilin şükürü, Allah’ın verdiği nimetlere hamdetmek; bedeninin şükürü, varlığını Allah’ın rızasına uygun bir şekilde sürdürmek, namaz, oruç gibi ibadetleri eda etmek ve O’nun yasaklarından uzak durup buyruklarını yerine getirmek; malın şükürü ise sadaka ve zekât vermektir.

Her nimet bir imtihan vesilesidir. Nimeti vereni hatırlamak ve ona teşekkür etmek hem nimeti artırır hem de bereketlendirir. Nimeti vereni tanınamamak ve nimetin asıl sahibini unutmak ise küfrân-ı nimet yani nimete karşı nankörlüktür. Allah Resûlü, insanın acziyetini, varlıklı hâlini, şükür edip etmeme durumunu çarpıcı bir misalle arkadaşlarına anlatmıştır.

قال ابن عمير : أخبرينا بأعجب شيء رأيته من رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : فسكنت ثم قالت : لما كان ليلة من الليالي قال : يا عائشة ذريني أتعب الليلة لربي قلت : والله إني لأحب قربك وأحب ما سرك قالت : فقام فتطهر ثم قام يصلي قالت : فلم يزل يبكي حتى بل حجره قالت : ثم بكى فلم يزل يبكي حتى بل لحيته قالت : ثم بكى فلم يزل يبكي حتى بل الأرض فجاء بلال يؤذنه

بالصلاة فلما رآه يبكي قال : يا رسول الله لم تبكي وقد غفر الله لك ما تقدم وما تأخر ؟ قال : (أفلا أكون عبدا شكورا

Sahâbenin meşhur öğrencilerinden ve asrının ileri gelenlerinden Atâ b. Ebî Rebâh ile Ubeyd b. Umeyr, bir gün Resûl-i Ekrem'i en yakından tanıyan sevgili eşi Hz. Âişe'ye gelirler. Ubeyd b. Umeyr: “Anneciğim! Resûl-i Ekrem’de gördüğün hayret verici bir davranışını bize anlatır mısın?” der. Hz. Âişe bir müddet sustuktan sonra şöyle cevap verir: “Bir gece bana: ‘*Ey Âişe! İzin verirsen, kalkıp bu gece Rabbime ibadet edeyim.*’ dedi. Ben de: ‘**Vallahi senin (Allah’a) yakın olmanı ve kendini hoşnut edecek şeyler yapmanı ben de isterim.**’ dedim. Kalkıp abdest aldı. Sonra namaza başladı. Namazda o denli ağladı ki gözyaşları göğsünü, sakalını ve secde ettiği yeri ıslattı. Daha sonra Bilâl-i Habeşî sabah ezanını okumaya geldi. Allah Resûlü’nün ağladığını görünce, ‘**Yâ Resûlallah! Yüce Allah geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affettiği hâlde niçin ağlıyorsun?**’ dedi. Allah Resûlü ona şu cevabı verdi: ‘*Allah’a çok şükreden bir kul olmayayım mı?*’” (Buhârî, Tefsîr, Fetih, 2)

Allah Resûlü’nü (s.a.v) mübarek ayakları şişinceye, (Buhârî, Teheccüd, 6) gözyaşları boşalınca kadar ibadete yönlendiren bilincin adıdır “şükür”. Hz. Bilâl’in sorusundan anlaşıldığı gibi, uzun gece namazının amacı, günahlarını affettirmeye çalışmak değildi. Onu en yakından tanıyan sevgili eşinin ifadesine yansıdığı gibi, amaç “Rabbine yakın olmak”, kendi ifadesinde olduğu üzere “şükreden bir kul olmak” idi.

Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

“*Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin ve Allah’a şükredin; eğer O’na kulluk ediyorsanız.*” (Bakara, 2/172.)

Şükretmek kulluğun bir nişanesidir. Şükretmek kavli olabileceği gibi fiilî de olabilir. Örneğin; Yemek nimetinden, içecek nimetinden faydalandığımız zaman Allah’ı hatırlamak ve yeme - içmeden önce onun adıyla başlamak “Bismillah” demek zikir, sonunda Allah’a hamt edip “Elhamdülillah” demek şükür, yeme içme esnasında bu leziz nimetlerin Allah’tan olduğunu bilmek ve bu minvalde tefekkür etmektir.

Bişr-i Hâfî Hazretleri bu hususu şöyle izah buyurur:

“Âzâları içinde yalnız dili ile şükreden kimsenin şükürü az olur. Çünkü gözün şükürü; bir hayır gördüğü zaman onu almak, şer görürse onu örtmektir. (Harama bakmamaktır.) Kulağın şükürü; bir hayır işittiği zaman onu ezberlemek, şer işitirse onu unutmaktır. (Kulağı haramlardan korumaktır. Kur’ân ve benzeri güzel seslere kulak vermektir.) Ellerin şükürü, onlarla hakkı olandan başkasını tutmamaktır. (Hayırlı hizmetler etmek ve infakta bulunmaktır.) Midenin şükürü; helâl ile gıdalanmak, (akıl ve kalbin şükürü) ilim ve hilm ile dolu olmaktır; Ayakların şükürü de, iyilikten başkasına gitmemektir. Kim böyle yaparsa hakikaten şükredenlerden olur.”

Örneklerimizi daha artıracak olursak malın şükürü helalinden kazanmaktır, faiz ve diğer haram kazanç türlerini malına bulaştırmamaktır. Çocuk bir nimettir. Bu nimetin şükürü salih bir birey, Allah’ını, peygamberini, dinini bilen, helal-haram duyarlılığına sahip, milli ve manevi değerlerine sınıksız sarılan hayırlı

bir evlat yetiştirmektir. Ömür bir nimettir. Bu nimetin şükürü ise, bu ömrü verenin uğrunda bir hayat yaşamaktır. Canını malını cennet karşılığında Allah’a satarak hakiki, kârlı bir ticaret yapmaktır.

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقٌّ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Allah, kendi yolunda çarpışırken öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını, karşılığında cennet vermek üzere satın almıştır. Bu, Allah’ın Tevrat’ta, İncil’de ve Kur’an’da yer almış gerçek bir vaadidir. Kim Allah’tan daha fazla sözüne bağlı olabilir! O halde yaptığınız bu alışverişten ötürü sevinin. İşte büyük bahtiyarlık da budur.” (Tevbe, 9/111)

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

“Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör” (İnsan, 76/3) ayetinde de anlaşılacağı üzere Rabbimiz bu içinde yaşadığımız dünyayı bir imtihan meydanı olarak yaratmıştır. Bu dünyada Rabbimizin bir kulunun rızkını genişletmesi, ona bolluk ve geniş imkânlar sunması da bir imtihandır. Aynı şekilde bir kulunun rızkını daraltması, başına kötü olayların gelmesi bir ceza değil o da bir imtihandır. Rabbimiz biz kullarını denemektedir. Her iki tabloda da imtihanı geçebilmek için başa iyi hal geldiğinde şükretmek, kötü hal geldiğinde de sabretmek mümin olmanın ve bu imtihanı geçmenin gereğidir. Konuyla alakalı olarak Süleyman (as)’ın Belkıs’ın tahtı kendine getirildiğinde sergilemiş olduğu tutum bizler için de bir ölçü olmalıdır.

فَلَمَّا رَأَاهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ

“Süleyman, tahtı yanı başına yerleşmiş olarak görünce şöyle dedi: “Bu, şükür mü yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınavan rabbimin bir lutfudur. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, kerem sahibidir.” (Neml, 27/40.)

Sahip olduğumuz nimetlerin bizleri azdırmasına, dünyaya öncelik verip ahireti unutturmasına izin vermemeliyiz. Sahip olduğumuz her şeyin birer emanet olduğunu, emanet sahibinin razı olduğu şekilde korumamız gerektiğini, yarın bizden bu emanetlerin alınacağını, bunlardan sorguya çekileceğimiz unutmayalım. Rabbimizin bu hatırlatmasına hep birlikte kulak verelim:

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

“Nihayet o gün nimetlerden elbette sorguya çekileceksiniz.” (Tekâsür, 102/8.)

Eğer böyle yaparsak Peygamber Efendimizin (s.a.v) şu hadis-i şerifindeki müjdeye mazhar oluruz.

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ

“Mü’ minin başka hiç kimsede bulunmayan ilginç bir hali vardır; O’nun her işi hayırdır. Eğer bir genişliğe (nimete) kavuşursa şükreder ve bu onun için bir hayır olur. Eğer bir darlığa (musibete) uğrarsa sabreder ve bu da onun için bir hayır olur.” (Müslim, Zühd, 64.)

Bilirsiniz ki şeytan bizim apaçık düşmanımızdır. Bizlerin her iki dünyada da hüsrana uğramamız, gaflette olmamız, şükürsüzlük gösterip nankörlerden olmamız için çok çaba sarf etmektedir. Yüce Rabbimiz bu konuda da bizleri şöyle uyarmaktadır:

قَالَ فِيمَا أُغْوِيْتَنِي لَا فَعْدَنَ لَهُمْ صِرَاطُكَ الْمُسْتَقِيمَ ثُمَّ لَا تَنِيَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ
وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

“İblis dedi ki; Bundan böyle benim sapmama izin vermene karşılık, ant içerim ki, ben de onları saptırmak için senin doğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra elbette onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından sokulacağım ve sen onların çoklarını şükredenlerden bulmayacaksın.” (A’râf, 7/16-17)

ŞÜKÜR NİMETİN ARTMASINA VESİLEDİR.

"eş-Şekûr" Allah'ın güzel isimlerinden birisidir. Anlamı, kendisinin rızası için amel edenlerin çabalarını zayi etmez, bilakis kat kat fazlasıyla karşılık verir demektir. Zira şüphesiz Allah güzel amelde bulunanların ecini zayi etmez.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

“Hani rabbiniz, Eğer şükrederseniz size (nimetimi) daha çok vereceğim, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım pek şiddetlidir diye bildirmişti.” (İbrahim-14/7)

Maalesef ki insanların çoğu Allah'ın rahmetinden kovulmuş İblis'in tuzaklarına düşmüş vaziyette. Buradan da anlıyoruz ki şükredebilmek bile büyük bir nasip, büyük bir nimettir. İnsan Rabbine şükredebilme nimetine mazhar olduğu için de şükretmelidir. Çünkü Davut (as) kendisi ve ailesine verilen nimetlere şükretmekle emrolunduğunda, Rabbimiz insanlık ailesinin bu acı durumunu bizlere şöyle haber vermektedir:

اعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

“Ey Dâvûd ailesi! Şükür için çaba gösterin. Kullarım arasında hakkıyla şükredenler pek azdır.” (Sebe', 34/13.)

Allah-u Teâlâ kul kendisine şükrettiği zaman üzerindeki nimetini de artıracakını vadetmektedir ki Rabbimiz asla vadine aykırı iş yapmaz.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

Hani rabbiniz, “Eğer şükrederseniz size (nimetimi) daha çok vereceğim, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım pek şiddetlidir!” diye bildirmişti.” (İbrahim, 14/7.)

Şükretmek kadir kıymet bilmektir. Kendisine faydası dokunanı takdir etmektir. Emeğini hor görmemek, minnettarlık duymaktır. Bu cihetle de bir insanın Allah’a şükretme aşamasında yapması gereken şeylerden bir tanesi de insanlara teşekkür edebilmeyi kendine prensip haline getirmesidir. Peygamberimiz (s.a.v) de bir hadisinde aynı konuya işaret etmektedir;

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَا يَشْكُرِ النَّاسَ لَا يَشْكُرِ اللَّهَ

Ebû Hüreyre’nin anlattığına göre, Allah Resulü (sav) şöyle buyurmuştur: **“İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a da şükretmez.”** (Tirmizi, Birr ve sıla, 35)

İnsanlar nezdinde en çok teşekkürle layık olanlar da anne ve babamızdır.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنَا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ

“Biz insana anne babasıyla ilgili öğütler verdik. Annesi, güçten kuvvetten düşerek onu karnında taşımıştır; çocuğun süttten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bunun için (ey insan), hem bana hem anne babana minnet duymalısın; sonunda dönüş yalnız banadır.” (Lokman, 31/14)

İnsanın şükredebilmesi için diğer bir prensip de aza kanaat edebilmesi, kendinden daha aşağıda olanlara bakıp kendine verilmiş olan nimetleri görebilmesidir. Asıl zenginliğin gönül zenginliği olduğunun farkına varabilmesidir. Peygamberimiz (s.a.v) bu gerçeği şöyle vurgulamıştır;

مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْقَلِيلَ لَمْ يَشْكُرِ الْكَثِيرَ وَمَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ وَالتَّحَدُّثُ بِنِعْمَةِ اللَّهِ شُكْرٌ وَتَرْكُهَا كُفْرٌ وَالْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ

“Aza şükretmeyen çoğa da şükretmez; insanlara teşekkür etmeyen Allah'a da şükretmez. Allah'ın nimetini her zaman anmak şükür, bunu terk etmek ise nankörlüktür; toplulukta rahmet, tefrikada âfet vardır” (İbn Hanbel, IV, 278, 375)

إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فَضَّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلَ مِنْهُ

“Sizden biri mal ve yaratılış bakımından üstün olanlara bakmak isteyince, bakışını bir de kendinden aşağı olanlara çevirsin.” (Müslim, Zühd 9.)

Kişi her daim Allah’ın kendisine lütfettiği nimetleri hatırlardan çıkarmamalıdır. Kanaat ve tevekkülün ne denli önemli olduğunu Allah Resulü (s.a.v) şöyle izah etmiştir:

لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقْتُمْ كَمَا يُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُو خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا

“Siz Allah'a hakkıyla tevekkül edebilseydiniz, sizleri de kuşları rızıklandırıdığı gibi rızıklandırırdı: Sabahleyin aç çıkar, akşama tok dönerdiniz” (Tirmizi, Zühd, 33)

Bizler de Allah Resulü (s.a.v) gibi her fırsatta Rabbimize şükredenlerden olabilmek için çokça dua edelim.

Bizler dünyanın geçici ve gölge misali nimetlerine değil, ahiretin kalıcı ve asıl nimetlerine talip olalım. Zira Allah şükredenlerin muhakkak karşılığını vereceğinin müjdesini veriyor. Bununla sevinip şükrumüzü ve hamdimizi artıralım.

Sohbetimi Peygamberimizin dualarıyla ile bitirmek istiyorum:

اَللّٰهُمَّ اَعِنِّيْ عَلٰى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ

“Allah’ım! Seni anmak, sana şükretmek ve sana güzelce kulluk etmekte bana yardım et!” duasını hiç bırakmamayı tavsiye ediyorum. ” (Ebû Dâvûd, Vitr 26; Nesai, Sehv 60Tirmizî, Zühd 30.)

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ لَكَ شَاكِرًا، لَكَ ذَاكِرًا، لَكَ رَاهِبًا، لَكَ مَطْوَاعًا اِلَيْكَ

“Yâ Rabbî! Beni; sana çok şükreden, seni çok zikreden, senden çok korkan, sana çok itaat eden bir kul eyle!” (Tirmizî, De'avât 103.)